

הדיון על הריבונות הפך את השיח הישראלי

מאת האלוף (מיל") גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,627, 6 ביולי 2020

תקציר: מרגע שעלתה סוגיית החלת הריבונות לאוויר העולם היא קיבלה דינמיקה משלה. לא רק שעמדות הצדדים נעשו ברורות ומקוטבות יותר, אלא שהאופן בו הועלו הטענות בליווי איומים העביר את הבעיה הישראלית-פלסטינית למקום חדש.

בראש ובראשונה רצוי לברר את מניעי ההתנגדות בישראל ובעולם להחלת הריבונות. המכנה המשותף נובע מהכרה במשמעות התפנית שחוללה תוכנית הנשיא טראמפ. לראשונה הכיר הממשל האמריקני בחיוניות בקעת הירדן לצרכיה הביטחוניים של ישראל. המחלוקת הפנימית בישראל ביחס לעתיד היישובים ביו"ש ובבקעה הוטלה באחת לדיון החותר להכרעה.

לראשונה נוצרה אפשרות להכרה באחיזה ישראלית תמידית במרחבים שמעבר לקווי 1967. עד כה, במיוחד לאחר עקירת יישובי פתחת ימית וגוש קטיף, זוהתה הנוכחות הישראלית בשטחים אלה כארעית. כאילו ברור לכל כיצד ייחרץ גורלה של ההתיישבות היהודית ביו"ש ובבקעה. עוצמת ההתנגדות מלמדת על משמעותה האסטרטגית-היסטורית של התפנית. כאן טמון ההסבר לאיומים חסרי התקדים של הפלסטינים וירדן, ומכאן נובעים אף מאמצי השמאל הישראלי, בגיבוי האיחוד האירופי וזרמים "פרוגרסיבים" בארה"ב, למניעת מיצוי ההזדמנות בידי ישראל.

תוך כך נוצרו תנאים לבירור נוקב במסד הביטחוני הישראלי על דרכה של המדינה וחזונה לעתיד, בהיבטי גבולות הביטחון והמורשת הלאומית. רה"מ לשעבר אהוד אולמרט כתב: "מי שטוען שסיפוח בקעת הירדן חיוני לביטחונה של ישראל, חי כנראה את חרדות 67', או שמנסה למכור לנו סיפור כוזב על סכנה שאינה קיימת". די במבט חטוף על השינויים שהתחוללו בעולם המלחמה - במיוחד במזה"ת - על מנת להעמידו על טעותו. לקחי ההתנתקות מרצועת עזה מלמדים עד כמה גדול איום הברחת הנשק, באופן ההופך את רעיון הפרוץ לחלום באספמיה והמשנה לרעה את המאזן האסטרטגי האזורי. גם מרחבי סיני, כמרחב בידוד בידי מצרים, לא הצליח למנוע את מגמת ההתחמשות בעזה.

למרבית הפליאה, פרסומי תנועת "מפקדים לביטחון ישראל" קרובים לעמדת אולמרט. כמודגש באתר התנועה: "גבולה המזרחי של ישראל בהסדר קבע עתידי יהיה מבוסס על קווי 1967, עם התאמות הנדרשות מטעמים ביטחוניים ודמוגרפיים... לישראל אין תביעות ריבוניות בשטחים שממזרח לגדר הביטחון". במבט לטווח הארוך, שאלת היסוד היא אם וכיצד ניתן יהיה להגן על ישראל ונכסיה האסטרטגיים ברצועת החוף, בתנאי נסיגה לקדמת כביש 6.

בהופעותיהם הפומביות נוקטים מייצגי עמדת "מפקדים לביטחון ישראל" עמדה מתחמקת המודה כי "בקעת הירדן היא גבול הביטחון של מדינת ישראל" תוך התחמקות מהסבר כיצד הדבר מתיישב עם התחייבות האתר הרשמי לנסיגה לקווי '67. ייתכן שהמדובר בעמימות מודעת הנובעת משיקולים הסברתיים, או שטמון כאן משהו פנימי לא פתור.

ההכרעה מונחת על שולחן ראש הממשלה. גם אם יימנע בינתיים מהחלטה, הדיון במלוא משמעויותיו אינו יכול להמתין לעוד חמישים שנות התחמקות. הסטטוס קוו כפי שהוכר עד כה חדל להיות אפשרות מעשית. אף אם לפי שעה תסתיים החלת הריבונות בצעד חלקי וסמלי, די במאבק שכבר התרחש בזירה הפנימית והבינלאומית כדי להציב את ישראל מול התהוותה של מערכת חדשה.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-3.7.2020.

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.